

5e zondag van Pasen

29 april 2018;

Deut. 4:32-40

Joh. 15: 1-8

Soms, soms loop je als voorganger vast. Dan ligt er een mooi en krachtig beeld dat voor zichzelf spreekt. Wat kun je daaraan toevoegen?

Natuurlijk kan ik u meenemen langs het beeld van de wijnstok, de rank en de vrucht.

Dan kunnen we nadenken over de 'verbondenheid' in het beeld: Als mens gaan we verbindingen met elkaar aan. Zonder verbindingen, relaties, vriendschappen verdort ons leven. Maar, verbindingen moeten ook gevoed en onderhouden worden. Zo komen mensen tot bloei en dragen ze vrucht. In de realiteit van alle dag, schort het daar nog wel eens aan.

We horen bijvoorbeeld hoe mensen gezien worden als productie-eenheid. Als we niet economisch rendabel zijn, als we niet in staat zijn datgene te leveren wat de werkgever eigenlijk wil – omdat we onze beperking hebben, vanwege onze leeftijd of onze naam. Dan worden we aan de kant gezet, niet aangenomen, gekort in onze inkomsten. Weggesaneerd, weggesnoeid. Dat zou eigenlijk niet mogen. Dat is niet volgens de regels van de Tora – om de eerste lezing erbij te halen. Daar worden mensen niet gelukkig van. Maar, hoe kunnen we dit als eenling of zelfs als gemeenschap veranderen?

We kunnen ook stilstaan bij de verbondenheid met de aarde. De wijnstok haalt het voedsel immers uit de aarde om van daaruit de ranken en de vruchten te kunnen voeden zodat ze kunnen groeien en bloeien. Dat is één organisch geheel. De een voedt de ander, idealiter.

Maar ook hier hebben we te maken met de weerbarstigheid van de dagelijkse realiteit als we bijvoorbeeld zien hoe wij mensen omgaan met de aarde. Moeder aarde die dusdanig bewerkt wordt, dat ze verschaalt. De biodiversiteit die verdwijnt door de bestrijdingsmiddelen, de stenen terrastegels. Milieumaatregelen, natuurlijk, maar liever geen windmolen in onze achtertuin hebben. Wat dacht u van al die exotische groenten en dat tropische fruit dat met vervuilende schepen en vliegtuigen wordt geïmporteerd uit landen waar ze het niet zo nauw nemen met de mensenrechten?

Daar zouden we allemaal over na kunnen denken, onze verontwaardiging over uit kunnen spreken en vervolgens gaan we weer naar huis en leven rustig verder.

Tenslotte kunnen we stilstaan bij de bijzondere verbondenheid tussen God, Jezus en ons mensen. Wat kunnen we daar nog toevoegen? We kunnen alleen dankbaar zijn en ons geborgen weten.

We kunnen de overweging ook over een heel andere boeg gooien.

Dan staan we stil bij het snoeien. Snoeien doet immers bloeien. Feitelijk is snoeien grenzen trekken. Tot hier en niet verder. Begrenzen. Net als bijvoorbeeld ouders doen in de opvoeding als ze hun kinderen op liefdevolle manier bijsturen, stimuleren, grenzen trekken. Dat kan soms hard zijn in de ogen van het opgroeiende kind, maar op latere leeftijd plukken ze daar de vruchten van.

Ook in de samenleving worden grenzen getrokken, is niet alles mogelijk. Anders wordt het een wetteloos geheel. Alleen uitgaan van de goedheid van de mensheid, is helaas niet mogelijk. Daarom zijn er normen en waarden, wetten en regels. Als die te strikt zijn, kunnen ze ervaren worden als beperkend, als een keurslijf. Als die te los zijn, hebben mensen geen houvast meer. Laatst was er een item op de radio over een onderzoek naar het verdwijnen van religie uit onze samenleving. Daardoor waren er geen overkoepelende waarden meer en zijn de mensen meer aangewezen op zichzelf en hun eigen normen en waarden. Het gevolg is dat ze niet meer weten waar ze aan toe zijn en er chaos ontstaat.

Snoeien in de zin van grenzen trekken, is dus broodnodig voor een leefbare samenleving.

Jezus gaat een stap verder. Hij heeft het ook over BIsnoeien. Hij zegt: 'iedere rank die wel vrucht draagt, snoeit hij bij, opdat hij meer vruchten draagt.'

Bijsnoeien, het krenten van de druiven, opdat de overige vruchten meer voeding krijgen en dus groter worden. We kunnen dit bijsnoeien opvatten als een oproep stil te staan bij onze eigen vruchten, kritisch te kijken naar ons eigen handelen. Immers, we leven in een samenleving waarin veel van ons wordt verwacht. Zo moeten we ons blijven ontwikkelen om tot onze recht te komen, we moeten de nodige ballen in de lucht houden, direct reageren op een appje of een mailtje. We hebben het druk druk druk... voor we het weten, rennen we van het ene naar het andere en doen veel dingen maar half. Dan komen er wel vruchten, maar die zijn onvolgroeid en zo wrang, dat we daar onmogelijk tevreden over kunnen zijn. Bijsnoeien, onszelf begrenzen. De tijd nemen stil te staan bij wat wezenlijk is voor ons leven. Bijsnoeien is keuzes maken. Beter 3 x 8 dan 8 x 3. Een hele opgave.

Daar zouden we het allemaal over kunnen hebben en over nog veel meer.

Toch wringt er iets, althans bij mij en daarom ben ik vastgelopen. Wat dan, zult u zich afvragen. Want deze gedachten zijn toch zinvol? Maar we weten dit al en deze gedachten zijn niets nieuws. De vraag is: wat houdt ons tegen daadwerkelijk zo te leven?

Wat is dan wel het probleem? Dat al de gedachten die we de revue hebben laten passeren, vanuit onszelf, ons mensen gedacht is. Maar, zijn wij het die de voor de wijnstok met ranken zorgen? Zijn wij degenen die snoeien en bijsnoeien. In de tekst is het de wijnbouwer ofwel, God die zorgt en vooral snoeit en bijsnoeit. Zo van: die rank wel en die rank niet. Wat is daarbij het criterium? De vruchten, zult u spontaan zeggen. Deels. Er staat in de tekst: 'Iedere rank AAN MIJ die geen vruchten draagt, snijdt hij weg'. Met dat 'AAN MIJ' bedoelt Jezus zichzelf. Even verderop staat: 'Wie niet in mij blijft wordt weggegooid als een wijnrank en verdort'. Ongeacht welke vruchten een rank voortbrengt? Als we hierop doordenken, betekent dat dat als mensen geen leerling zijn van Jezus, niet met hem verbonden zijn, zij al bij voorbaat geen voeding krijgen dus geen vruchten of goede vruchten kunnen dragen. Zelfs zij die wel goede vruchten dragen, maar niet vanuit de verbondenheid met Jezus, worden ook gesnoeid. Dat exclusiviteitsdenken, dat stuitte mij tegen de borst maar zit wel verweven in het beeld. Dat is mijn worsteling.

Precies dit soort exclusiviteits redeneringen op basis van één enkele passage uit een heilig boek los van de context en ontstaansgeschiedenis, kan gevaarlijk zijn, zeker in mensenhanden. Waar dat toe kan leiden, weten we maar al te goed. 'Uit de context gerukt.', zeggen we dan.

Laten we die context er eens bij pakken: die van de ontstaansgeschiedenis en die van het verhaal zelf.

Allereerst: dit verhaal is ontstaan binnen de Johannesgemeenschap. Dat waren christenen die leefden in een zeer vijandige wereld. Uitkomen voor hun geloof betekende de dood.

Vervolgens: dit verhaal staat aan het einde van het evangelie, vlak voordat Jezus en de leerlingen de bovenzaal verlaten. Het zijn de allerlaatste woorden die hij tot hen spreekt. (kom laten we hier weggaan)

Als we deze twee punten bij elkaar nemen, is deze gelijkenis bedoeld als steun in de rug in die levensbedreigende situatie waarin ze leefden. Het was letterlijk: wij tegen zij, leven of dood.

In die situatie vertellen ze elkaar deze woorden.

Daarin drukt Jezus de leerlingen op het hart om God, hem en elkaar vast te blijven houden, wat er in de toekomst ook gebeuren zal. Want, zo benadrukt hij, zoals God en ik met elkaar verbonden zijn, zo zijn wij ook met elkaar verbonden. Heel innig, zoals geliefden zich ook met elkaar verbonden voelen en blijven voelen, al is een van hen overleden. De een leeft voort in de ander. Alleen vanuit die verbondenheid kun je als mens, als gemeenschap overleven.

Dan zijn deze laatste woorden een liefdesverklaring. Onvoorwaardelijke liefde.

Laten wij die liefde tot bloei laten komen.

Amen

Drs. Petra van der Voort, theoloog